

A MAGÁNÉLETÉBEN BOLDOGTALAN FEJEDELEM VÁLNI KÉSZÜLT FIATAL FELESÉGÉTŐL

A törökkel szembeforduló Báthory Zsigmond

Erdély új fejedelme, Báthory Zsigmond az oszmánellenes szövetség tagjaként szakított a portához fűződő alárendeltségi viszonyával. Az oszmánbarát főurakkal történő véres leszámolás után biztosnak hitt szövetséget kötött a Habsburgokkal. Boldogtalan magánélete azonban állandó vívódások közt telt.

DR. GARDA DEZSŐ

(folytatás 17. lapszámunkból)

Báthory Zsigmond Báthory Kristófnak volt a fia, aki János Zsigmond fejedelem-sége idején Angliát és Franciaországot is megjárta. Öccse, Báthory István 1576-ban történt lengyel királlyá választása után őt nevezte ki erdélyi fejedelemnek. Báthory Zsigmond 1572 áprilisában Váradon született, és erdélyi jezsuita atyák nevelték katolikus szellemben. A spanyol származású Alfonso Carillo nagy hatást gyakorolt a felnövekvő fejedelemre, aki belevevte a felsőbb rendűség érzését is. Atyja halála előtt néhány hónappal a rendek fejedelemmé választották. Uralkodását azonban csak 1588-ban kezdte meg, amikor az erdélyi országgyűlés nagykorúsította az ifjú uralkodót. Cserében meg kellett ígérnie, hogy kiűzi a jezsuitákat Erdélyből, amit Zsigmond később meg is tett.

Az uralkodó esküt tett, hogy Tündérországot szabadságában, vallásában, jogaiban megtartja, és megígérte, hogy II. Endre törvényeit fenntartja. Az erdélyi rendek a fejedelemmel szemben választási feltételeket fogalmaztak meg. A Diéta tagjai a külügyekbe nagyobb beleszólást kértek, megfogalmazták a személyi szabadság igényét, a jezsuiták helyhez kötöttségét, az országgyűlésen való szabad vélemény nyilvánítást, az idegenek kizorítását a hivatalokból és szabad vallásgyakorlatot. A papírra rögzített feltételek ellenére azonban az ifjú uralkodó jelleme nem ismert korlátokat. A korabeli politikai viszonyoknak köszönhetően, hogy hibái ellenére ragaszkodtak személyéhez, amely Erdély függetlenségének a jelét képviselte az idegen behatásokkal szemben.

A török mellett vagy a török ellen?

V. Sixtus pápa 1591-ben Erdélybe küldte a jezsuita Carillo atyát a fejedelem gyóntatójaként, hogy meggyőzze az oszmánellenes

Báthory Zsigmond magánéletében és uralkodóként is boldogtalan volt

koa lícióhoz való csatlakozásról. A pápa diplomatájának sikerült meggyőznie Báthoryt. A jezsuita pap mellett Bocskai István is befolyásolta az ifjú fejedelmet. A fiatal uralkodó nagybátyját váradi kapitányként az erdélyi „háborús párt” egyik vezéraljakaként ismerték, aki döntő módon befolyásolta a fejedelem politikai lépéseit.

Az erdélyiek első győzelmeit egész Magyarországon ünnepelték. A fejedelemnek nagyra törő tervei voltak, és várta a császári hadsereg ígért csatlakozását.

Az öreg tanácsurak, az ún. „békepárt” képviselői azonban nem tartották érdemesnek szembeszállni az oszmánokkal. A katonailag gyenge császárságban nem bíztak, ezért nem akarták kockáztatni a biztos békét a bizonytalan kimenetelű háborúért. A két csoport között viszonylagos egyensúly alakult ki. Zsigmond kibé költ unokatestvérével, a törökpárti Boldizsárral, megbékélésük azonban nem tartott hosszú ideig. 1593 tavaszán Szinán pasa hadaival megtámadta a Habsburg Magyarországot, és vazallusának megparancsolta, nyújtson segítséget a hadjáratához. Zsigmond nem akart az oszmánok oldalán harcolni a Habsburg-párti magyarok ellen. Szembekerült a

békepárt személyiségeivel, ezért az erdélyiek húzták az időt. A nagyvezír bosszúval fenyegetőzött, Zsigmond pedig az alkalmas lehetőségére várt.

Az erdélyi országgyűlés 1594 tavaszán a fejedelem által felvonultatott katonaság fe nyegető nyomására megszavazta a Portával való szembefordulást. Néhány hét múlva a Diéta tagjai mégis érvénytelenítették korábbi döntésüket. Ekkor Báthory lemondott a fejedelemségről, és Kővár várába menekült, ezt követően nagybátyja, Bocskai István vette át az irányítást.

Erdély az oszmánellenes szövetség tagjaként

A váradi kapitány Kőváron találkozott a fejedelem híveivel, Báthory Zsigmondot visszauitették a trónra. Az uralkodó egy hónap múlva bevonult Kolozsvárra, ahol az éppen üléső rendek visszafogadták fejedelmüknek. Az országgyűlés felbontotta az alárendelt szövet seget az oszmán Portával. A fejedelem tudta, hogy ezzel a törökpártiak erejét nem törték meg, ezért a szavazás másnapján a tanácsurak a kolozsvári bíró parancsára bezárták a városkapukat. A katonák börtönbe hurcolták az ellenzék vezetőit, akiket a fejedelem elleni lázadással vádoltak. A törökpárti urakat tárgyalás nélkül lefejezték Kolozsvár főterén.

Ezzel elkezdődtek a törökellenes koalícióhoz kötődő tárgyalások Habsburg Rudolf császárral.

Báthory Zsigmond feltételekkel vállalta az oszmánok elleni hadba szállást. Erdély független fejedelemségként való elismerését kérte, és kikötötte, hogy amit az erdélyi hadak foglalnak vissza az oszmánoktól, az kerüljön a fejedelem hatalma alá. A szerződésbe azt is belefoglaltatta, hogy amennyiben menekülni kényserülne, a Habsburgoktól kapja meg a sziléziai Oppeln és Ratibor hercegségeket. A szövetséget házassággal pecsételték meg: Zsigmond egy Habsburg-házbeli hercegkisasszonyt vett feleségül. A szerződést 1595 januárjában kötötték meg Prágában.

A törökellenes szövetségi rendszerbe a 16. század kilencvenes éveiben bekapcsolódtak az olasz városállamok, Lengyelország, Havasalföld és Moldva is. Így Mihály vajda 1595 májusában szerződést kötött Zsigmond fejedelemmel, amelynek értelmében elismerte hűbérurának Erdély fejedelmét. Cserében Báthory vállalta a havasalföldi uralkodó védelmét a törökellenes harcokban. Štefan Răzvan moldvai vajda is fölmondta az oszmánokhoz kötődő vazallusi viszonyát, és hűséget esküdt Zsigmondnak. Báthory hatalma a rendekkel szemben is egyre erősödött. Kívánságára visszafogadták az országból elűzött jezsuitákat, és újra felállították az erdélyi római katolikus püspökséget. Ezzel kezdetét vette Erdély rekatolizációja.

A prágai szövetségkötés szellemében az erdélyiek azonnal támadásokat indítottak a délnyugati határ mentén. Borbély György lugosi visszafoglalta a Maros menti várakat, köztük Lippát és Jenőt. Az erdélyiek első győzelmeit egész Magyarországon ünnepelték. A fejedelemnek nagyra törő tervei voltak, és várta a császári hadsereg ígért csatlakozását.

A fejedelmi házasság

Bocskai István és Carillo atya vezették a Habsburg Károly főherceg leányát, Mária Krisztiánát feleségül kérő követséget 1595 tavaszán Grazba. A házassági szerződés aláírása után a jelképes házasságkötésre is sor került. Mária Krisztiána június közepén indult el Erdélybe. A jegyepár első találkozására augusztus elsején került sor. Az esküvőt a pápai nuncius celebrálta augusztus 6-án Gyulafehérváron. A lakodalmi ünnepségek több napon át tartottak, a fejedelem azonban hamar magára hagyta újdonsült hitvesét, mert hírül vette, hogy Szinán nagyvezír megtámadta Havasalföldet, és bosszúhadjárata Erdélyt fenyegeti. Carillo atyával 1596 elején Prágába utazott Rudolf császárhoz,

hogy a hadjárat folyta tásának lehetőségeiről tárgyaljanak.

A válasz mellett döntő boldogtalan uralkodó

Erdélyben terjedt a hír, hogy a fejedelem házasságával valami nincs rendben. Carillo atya azt írta, hogy valamiféle természetbe li fogyatkozás lehet az oka annak, hogy a fejedelem kerüli a hitvesi ágyat. Az igazság egy szletét Mária Krisztiána anyja hoz írott leveleiből ismerhetjük meg: „ma bejött hozzám és így szólt: mondanivalója volna számomra. Nem tudja, mi történt vele, hogy az Isten bünteti-e, vagy gonosz emberek átka fogott rajta. Mert azelőtt ő is olyan volt, mint a többi férfi, de most többé nem. (...) Megkérdeztem tőle, hogy már korábban is észlelte te-e ezt magán, mire azt felelte, hogy nem. Csak a lakodalom előtt há rom nappal fogott gyanút, de akkor nem gondolta a dolgot komolynak, remélte, hogy elmúlik, többször is bement a templomba és könyörgött, hogy múlték el róla. Ha tudta volna, hogy nem múlik el, nem engedte volna, hogy megeskessenek bennünket” – írta Mária Krisztiána.

A titokba beavatott Bocskai hallgatásra intette a fejedelemszasszonyt, de maga Báthory volt az, aki a súlyos terhet nem bírta tovább, és 1596 júliusában Temesvár alól hazatérve bejelentette, válni akar, lemond a trónról, és egyházi rendbe kíván lépni. A főhercegnő nem akart válni, mint ahogyan Erdélyben sem akarta senki a válást. A fejedelem döntése azonban véglegesnek látszott. Carillonak azonnal vissza kellett indulnia Prágába, hogy megtárgyalja a lemondást és Erdély császári kézre adásának feltételeit.

Közben Báthory Zsigmond feldúlt lelke a harcmezőn keresett vigasztalódást. Magyarországra indult, Eger alá azonban már csak a vár eleste után ér kezet meg. Csatlakozott Miksa főherceg seregéhez, és vele együtt szállt táborba Mezőkeresztesnél. Itt került sor 1596. október végén arra a háromnapos ütközetre, amely a kezdeti sikerek után súlyos vereséggel végződött. A csatában mintegy 2000 erdélyi katona is odaveszett. Bár Zsigmond keserű szívvel érkezett haza, Erdélyben az országgyűlés mégis a harc további lehetőségeiről tárgyalt. A fejedelem 1597 elején indult Prágába, hogy elindítsa a válási eljárást, és megegyezzen Rudolfal a fejedelmi trónról való lemondás feltételeiben.

(folytatjuk)

Erdélyi Napló

Megjelenik minden csütörtökön.
Kiadó: Prima Press Kft.
535600 Székelyudvarhely,
Bethlen Gábor u. 55.
tel.: 0266-218361
ISSN: 1223-1223

Felelősszerkesztő: Makkay József

Ügyvezető: Nemes László

Lapszerkesztők: Nánó Csaba, Somogyi Botond

Főmunkatársak: Borbély Zsolt Attila, Csermák Zoltán, Sütő Éva

Hetilapunk a Krónika és a Székelyhon napilapok csütörtöki lapszámában jelenik meg.

- Az (X)-szignóval ellátott szövegek fizetett reklámok, közlemények.
- A megjelent írások nem feltétlenül a szerkesztőség véleményét tükrözik!
- Szerkesztőségünk fenntartja a jogot, hogy a beérkezett levelek és másféle írások közléséről döntsön.
- Kéziratokat nem őrzünk meg, és nem küldünk vissza!

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

 400027 Kolozsvár, Regele Ferdinand (volt Wesselényi) utca 37. szám, 14. lakrész
tel.: 0264-705205, 0264-705215
e-mail cím: office@erdelyinaplo.ro

 Honlap: www.erdelyinaplo.ro
Hirdetésfelvétel és terjesztés a fenti címen hétköznap 8–16 óra között.